

DAVID ALBAHARI

Hitler Chicagóban

Mindig is csodáltam azokat, akik szeretnek repülővel utazni. Úgy élik meg a világot, mint muslinca a foltos körtét: mielőbb körbe kell röpködni. Lehet, hogy nekik van igazuk. A kor, amelyben élünk, megveti a lassúságot. Egy repülőút manapság már nem kiváltság, hanem a korral való lépéstartás, egyszerűen egy olyan eszköz, amely segítségével megtakaríthatunk néhány órát az életünkben. Ez pedig olyan varázslat, melynek nem könnyű ellenállni.

Én megvagyok nélküle már évek óta. Egyáltalán nem bánnám, sőt annak örülnék a legjobban, ha manapság is lovaskocsival közlekednénk. A mai világban viszont nincs idő üggető paripákra, de még galoppozókra sem, így hát bármilyen elszántan hadakozok a sebesség mágiája ellen, végül kénytelen vagyok beadni a derekam, repülőre szállok én is, és megadóan hallgatom a stewardess utasításait. Becsatom magam, ellenőrzöm a mentőövet és azt a kis rekeszt, amelyből szükség esetén előszedhetem az oxigénálcot, végigkövetem tekintetemmel a fluoreszcens sávot, amely egy esetleges kényszerleszállás során elvezet a legközelebbi kijáratig. Aztán fölraokom a fülhallgatót, egy állomáson kellemes jazzműsor szól, kinyitom a könyvem, és próbálok minél előbb elaludni.

Így volt legutóbb is. Amerikába indultam vissza Európából, ahol a régi Jugoszlávia írói számára szervezett találkozón vettem részt. A szervezők eredeti szándéka szerint összejövetelünk célja az lett volna, hogy elősegítse egymás jobb megértését, ehelyett azonban újra csak a régi ellentétek kerültek felszínre. Miért is vártam mást? Öröm helyett keserűséggel voltam tele, ahogy a gépünk végigörgött a kifutópályán, és mikor fölemelkedtünk, ez a keserűség émelygő rosszulletté alakult át, melyre nincs semmilyen gyógyszer.

Nem maradt más hátra, mint hogy emelkedés közben lehunyjam a szemem, majd miután a gép elérte a kívánt magasságot, belevessem magam egy elképzelt világba. Egy kis méretű könyvecskét, Isaac Bashevis Singer *Ellenségek: egy szerelmi történet* című regényének angol nyelvű kiadását vittem magammal az útra. Azt gondolhatnák, hogy ez a választás az Európában tett látogatásom céljával hozható összefüggésbe, és hogy éppen ebben, a gyűlölet és a szeretet eme látszólag ellentmondásos összefonódásában rejlik a magyarázat arra, hogy miért volt eleve kudarcra ítélve az írók találkozója. Az igazság azonban az, hogy nem emiatt választottam ezt a könyvet, hanem mert a repülőutak során képtelen vagyok posztmodern műveket olvasni: a töredezett struktúrák ingerlően hatnak rám, a nyakatekert narratív stratégiák pedig csak a repüléstől való félelmemet növelik. Ellenben a hagyományos elbeszélői formák, mint amilyen Singer regénye is, megnyugtatónak, bevonnak a maguk imaginárius világába, és a segítségükkel el tudom feledni, hogy valójában hol tartózkodok éppen.

Hamarosan elaludtam. Csak akkor ébredtem föl, amikor a mellettem ülő hölgy lehajolt a könyvért, mely időközben kicsúszott az ölemből. Valahonnan távolról egy rekedtes férfihang hallatszott, arról dudolászott, hogy ennek az éjszakának soha nem lesz vége, noha odakint, és ezt a repülőgép kicsi ablakából jól láttam, világos nappal volt. Az idős hölgy kezében a könyvvel felém fordult. Az arcán, a nyakán és a kézfejen levő sötétsárga foltok

arról árulkodtak, hogy régen hozzászólt már az öregséghez. Levettem a fülhallgatót.

– Singer – mondta, mintha nem tudtam volna, mit olvasok. – Remek író. Ismeri azt az elbeszélését, amelyben a főhős találkozik Hitlerrel New York központjában?

– Ismerem – válaszoltam. A szám ki volt száradva.

– Együtt töltöttem vele egy éjszakát.

– Hitlerrel?

– Nem, dehogy – válaszolta –, ilyesmire nem vetemednék. Singerrel.

Hallgattam. Mit is válaszolhattam volna?

– Sejttem, mire gondol – mondta, és közben felém nyújtotta a könyvet. – De semmi olyasmi nem történt közöttünk. Akkoriban Wisconsin állam egyik egyetemén dolgoztam, és Singer egy alkalommal vendéglőadást tartott nálunk a jiddis irodalomról. Utána odamentem hozzá, és elmondtam neki, hogy nagyon szokatlan élményben volt részem a közelmúltban, ugyanis Chicago utcáin járva összetalákoztam Hitlerrel. Singert érdekelte a dolog, de mivel a tanszékvezető meghívására egy vacsorán kellett résztvennie, megkért, hogy látogassam meg később a hotelszobájában. Fel is mentem hozzá, miért ne mentem volna? Ugyanabban az öltönyben várt, amelyben az egyetemen találkoztunk, még a nyakkendőjét se vette le, csak a cipő helyett volt puha házipapucs a lábán. Nehezen viseli a cipők szorítását, magyarázta. Végig figyelmesen hallgatta a történetemet, bólogatott is közben, biztatott, hogy csak folytassam. Aztán arról beszélt, hogy a világ telis-tele van látomásokkal, és soha nem tudhatjuk, melyik közülük a valóság. Önmagában semmi sem jó vagy rossz, bölcs vagy buta, szomorú vagy vidám, ráadásul mindig megvan annak az esélye is, hogy egyik a másikba csapjon át. Elmesélte, hogy egész életében folyton ezek között a végletek között vergődött, és még ma sem egészen biztos abban, hogy mikor álmodik, és mikor van ébren. Így beszélgettünk át az éjszakát, szó szót követett, lassan már hajnalodott. Ő továbbra is mosolygott, de ez már egy megfáradt ember mosolya volt. Pihennem kell kicsit, mondta, majd úgy, ahogy volt, öltönyben-nyakkendőben végigheveredett az ágyon, és azonnal elaludt. Kis ideig maradtam még, hallgattam, ahogy egyre mélyebbeket lélegzik. Az ég alja teljesen vörös volt már, új nap virradt ránk. Felálltam, és közelebb mentem az ágyhoz. Singer összeráncolt homlokkal aludt, mint aki nem tudja, mihez is kezdjen az álmokkal. Lehajoltam, és gyengéden megcsókoltam a homlokát. Akkor vettem észre az ágy melletti komódon a személyes tárgyait: pénztárcáját, töltőtollát, jegyzetfüzetét és a zsebóráját. Odanyúltam, kezembe vettem az órát, hogy közlebről is szemügyre vegyem. Singer éppen ekkor fordult álmában a másik oldalára, de lehet, hogy csak egy galamb szállt le az ablakpárkányra, már nem elmékszem pontosan, hogyan is történt; de a következő percben már a szobán kívül találtam magam, kint a folyosón, majd a lépcsőházban. Csak mikor már kiléptem az utcára, és a város főtere felé vettem az irányt, akkor vettem észre, hogy továbbra is a markomban szorongatok valamit.

A táskájába nyúlt, és egy régimódi zsebórát vett elő. Felkattintotta a fedőlapocskát, melyre a következő szöveg volt gravírozva: „Isaacnak, szeretettel – Wanda.”

– Wanda? Ő kicsoda? – kérdeztem.

– Nem tudom – válaszolta az idős hölgy –, de nem is érdekel. Egy évvel a Singerrel töltött éjszaka után a *New Yorker*, vagy lehet, hogy az *Atlantic* hasábjain megláttam a

Hitlerről szóló történetemet. Egy-két dolgot persze megváltoztatott, az eseményeket áthelyezte New Yorkba, ez azonban kétségtelenül az a történet volt, amelyet én meséltem el neki azon az éjjelen. Így hát, mivel ő ellopta tőlem a történetemet, viszonzásképpen én is megtartottam a zsebóráját. Tisztességes üzlet, nemdebár?

Ekkor evőeszközök zörgése terelte figyelmünket a stewardessekre, akik kiskocsit tolvaa a székek közt az ételcsomagokat osztogatták. A hangszóró tájékoztatott bennünket, hogy ebéd után levetítenek egy akciófilmet, valamint a friss híreket. Az idős hölgy lecsukta a fedőlapot, és az órát visszarakta a táskájába. Nem akartam még, hogy abbahagyja a beszélgetést, ezért kérdést intéztem hozzá:

– Tényleg találkozott Hitlerrel Chicagóban?

Rám nézett, majd maga elé hajtotta a kis étkezőasztalkát. Ajkai sokat sejtető, ravasz, mosolyra nyíltak. Valaha ez a mosoly olyan lehetett, hogy érthető volt, miért hívta fel magához Singer.

– Életében legalább egyszer mindenki találkozik Hitlerrel – válaszolta. – Ehhez nem kell Chicagóba utaznia az embernek.

Danyi Zoltán fordítása

David Albahari 1948-ban született Pećben. Novellát, regényt, esszét ír, angolból fordít. Több rangos irodalmi díj birtokosa. Műveit angol, albán, dán, esperantó, francia, görög, héber lengyel, magyar, német, olasz, szlovák és spanyol nyelvekre fordították. Novelláskötetei: *Porodično vreme* (1973), *Obične priče* (1978), *Opis smrti* (1982), *Fras u šupi* (1984), *Jednostavnost* (1988), *Palerina* (1993), *Neobične priče* (1999), *Drugi jeziki* (2003). Regényei: *Sudija Dimitrijević* (1978), *Cink* (1988), *Kratka knjiga* (1993), *Sne ni čovek* (1995), *Mamac* (1996), *Mrak* (1997), *Gec i Majer* (1998), *Svetski putnik* (2001). Esszékötete: *Prepisivanje sveta* (1997). Magyarul az *Apám evangéliuma* címmel jelent meg novelláskötete az újvidéki Forum kiadónál 1989-ben (ford.: Vujcsics Marietta). A mostani fordítás alapjául a legutóbbi kötete, a *Drugi jeziki* szolgált. (A szerk.)